

Рабочая программа учебного предмета «Ингушская литература»

для обучающихся 1 класса

1 классе 2023-2024 шера дешар хьехара балха программа

Дакхетора каьхат.

Программа отгяьй ФГОСа компоненташца ювзаяь, г1алг1ай мотт хьехара Г1алг1ай республика дешара министерство хетаяьча хьокхама программага хьежжа 1 класса г1алг1ай мотт хьехара долча дешара книжках. Книжка чулоацам оттабьраш: К.А.Гагиев, Н.Д.Котиева, Оздоев, А.О. Мальсагов. Арахийцад книжка тоа а даь кхозлаг1а 2017 шера «Сердало» яхача издательство-205 оаг1ув.

Юхьанцарча классашка дешара урокаш хьехаш болча хьехархошта хьалхашка доккхий а бехктохкаме а декхаращ латт: дешархой шаьра, нийса, кхетадеш, кьоастадеш деша 1омабар; дешара книжкаш т1арча произведеней чулоацам бовзийтар а цар керттера уйла йовзийтар а.

Эрсий йоазонхой произведенеш юкьеяхьара ма1ан да г1алг1ай эрсии литература в1аши ювзаяра, метта к1оаргалонаш, хозал тахкар, шинна метта безам т1абахийтар, сага кхетаме мел лоарх1аме да цу литература чулоацамо хьехар берашта д1ахайтар.

Программа лерх1ам ба:

- дешархой 1омабе шаьра, кхетам болаш, оаз тоаеш тайп-тайпара тексташ еша;
- дешара безам т1абахийтар, ч1оаг1бар, книжка дезадалийтар, из харжа а шоаш деша а хар;
- художественни х1ама довзара безам кхебар, произведенеш ешаш дешархоша шоашта хетар дувцар, хьагойтар, оазаца а дешашца а сурташ дехкар;
- доттаг1алах, дикалах, эзделах, бакьдарах кхетам шербар, г1алг1ай литература езаялийтар, цун чулоацамца дешархой дика оамалаш кхеяр.

Дешара ларда сурт-сибат.

- Ладувг1а хар, шийга дувцар нийса кхетадар, хаттарашта жоп дала хар, текста чулоацам арг1-арг1аг1а хургболаш д1анийсбе хар.

- Сабаре, дешдоакьошца дешарца шаъра, кхетаме дешара д1ат1авалар, нийса, б1арчча дешашца, ч1оаг1а деша хар. Т1ехь-т1ехьаг1а сиклуш деша хар.

Литература хара пропедевтика.

-Тайп-тайпара уйлаш йола предложенеш текст йоацалга а, текст сенах оал а хар. Текста чулоацам а кертера уйла а дешархочоа шийна хьаала хар.

- Текста чулоацам хьабувцар, дешалехьа сюжета чу хетаргахьа дувцаргдар е хургдар хьаала хар.

-Дешархошта хьехархочун новкъосталца ха деза текста юкьера синонимаш, антонимаш, эпитеташ хьалеха.

Байта а проза а чулоацам в1аши биста, тайп-тайпара жанраш йовза.

Дешархой кхоллама болх.

-Йовхьамех дешар, хьхьокхар, багах а дешашца а сурт дилар, тоае езача текстаца тайп-тайпара болх бе хар, шера ханашка хьежжа, 1алама хьал довзаш хила.

1класса дешархочун ховш хила дезачун ларда эшамаш.

Дешар.

Уйла т1айохийташ, нийса, б1арчча дешашца дешара т1авалар. **1 ахшера** ч1оаг1ача оазаца ца йовза текст ешаш 40-50 дош а кхы а дукхаг1а а деша.

2 ахшера дешар кхетадеш, нийса, оаз а тоаеш, б1арчча дешашца, эша сихал а ч1оаг1ал а йолаш ца йовза текст ешар 55-60 дош, кхы а дукхаг1а дешар.

Дешархошта ха деза:

- дешачун тиллача ц1ера уйла е, цун чулоацамцара бувзамах, кертера уйла, цун къайлаг1а дола малан малаг1а да, шоай ц1и тилла;

- произведене ц1ерага а сурташка а хьежжа дувцаргдар фуд хар;

-кертера дешаш хьалеха, хьехархочун хаттарашта жоп дала ха;

-жоп ч1оаг1адеш чулоацам чура эша предложенеш хьалехар;

-шоаш текста доаг1а хаттараш отгаде;

-текст доакьошта екъа, шоаш цу доакьошта ц1и тилла;

-текста кертера уйла хьаала, из текста ц1ераца ювзае;

- произведенешка бувчача турпалхоех шоашта хетар дувцар, дийшачох шоашта хетар хьаалар, кортрбар;
- чулоацам нийса а дукха хлама юкье ца дуташ а хьадувца;
- текста дешаш а предложенеш а юкьейоалаш хоржаш деша;
- байташ а зламига дакьилгаш а дагахьа ломаде, эшача тайпара сиха, оаз тоаш, чоагла, текстага хьежжа;
- тайп-тайпара литературни жанраш шоайла кьоастае ха (дувцар, фьалг, байт, клоанолг, шира дувцар, ховли-довзали, кица, дагардерг, илии, кх. д. а).

Метапредметни

Регулятивни УУД

- Хьехархочунца дешара тладулар отгаде, урока лерхламга хьежжа. Деша дешара лерхламашка хьежжа.
- Массанеца цхьана урока план оттае ха, произведени чулоацам хьабувцара план оттае ха. Планага хьежжа беш бола болх тахкар, баьча балха корта бар, мах бар, иштта кхыча дешархой балха мах бар.
- Зламигача тоабаца е шинне цхьана болх беш, кердача темах ховр а, де ховр а хьакьоастадар. Урок йодаш беча балхах раьза хилар е ца хилар длаяздар, лакхача говзала тлакхувш хилар хьахьокхар.
- Ше баьча балха раьза хилар е ца хилар дешархочо ший лоламгла хьаалар, урока карах ца доалача хлама теркам бар, из тоадара болх бе лерхлам дагалацар.

Познавательни УУД.

- Текста тохкам бе ха, хьехархочо хаттарашца новкьостал а деш. Деша кьайла маган ха, из тахка.
- Произведенеш шоайла йиста, влашкаоттае, юкьарадар а тарадоацар а хьаоалаш.
- Дийшачун дакьа диста мукьама е илии дакьаца, е суртаца, е кицаца.
- Произведени турпалхочо дечун бахьан тахкар. Шийна хетачун, ше яхачун доагла масалаш доаладе, даьржа дувзаденна кьамаьл де.
- Глалглай фьалгаш кхоллара лерхлам ха, цар лу пайда, цар лерхлам ха.
- Поэзи а проза а шоайла кьоастае ха, литературни филман кхетам балара тексташи санна.

- Кхоллама навикаш хяхьокхар, тайп-тайпара произведенеш дагалувцаш, проектни т1адуллара ш кхоачашдеш.

- Дешашдар кхетаде, дийшар лоацца таблица чу а схема чу а д1аязде ха.

Коммуникативни УУД.

- Дувцара къамаьл оттаде, урока болх беш кадай хила, хаттараш тела. Диалог, тоабах болх беш дакъа лаца. Шийна бакъахьа хетар ч1оаг1деш, кхычарца къамаьл де хар.

- Темага хьежжа 5-6 предложенеш дувзаденна къамаьл оттаде. Проекта 1-2 слайд кхолла. Кхычунга ладувг1а ха, къовсама юкъе дакъа лаца.

- Произведени урпалхочо даьчун мах бе, эздеш дешашца къамаьл де.

- Кхыча дешархой урока баьча балха мах бе ха, оттаяьча критерешца.

- Барт бара кийча хилар хяхьокхар, къовсам, дов е цатоам д1абаккхара тайп-тайпара вариациеш йоалае ха.

- Боккхийчарца къамаьл деш, книжкаши, дошлоргаши, энциклопедешеш дешаш кердадар, пайдабар леа.

- Йоккха йоаца презентаци (5-6 слайд дола) боккхийчар новкъосталца кийчъар, проекта темага хьежжа, слайдашка хьежжа темах лаьца лоацца дувца.

Личности.

- Художественни произведенеш ешарца дезала юкъера беама керттара хьал хар (барт хилар, сий дар, беама, къахетаме, в1аши новкъостал деш хилар)

- Ше ваьнна моттиг ховш хила, ше малаг1ча этносаца лоарх1аш ва ха. Кхыча къамех цар сий деш къамаьл дар.

- Кхыйола культураш а, къамаш а долга ховш хилар, дикаг1а довзачарех хьадувца ха, культураца е динаца шоай культура е дина таракетараш хьаала хар (нохчий, татараш, 1арбий, сирийцаш, кх. д1. а).

- Юкъа а ца лелхаш, кхычунга ладувг1а ха, ший уйла сатийна д1аалар, тайп-тайпара аргументаш а йоалаеш. Дешархой в1аш къовсам балара бахьанаш ха.

- Ц1аг1а а классе а книжкаш дешара т1акхувш хилар хяхьокхар, библиотеке ахар, мукъа волча хана, урока эша материал кийчъар.

- Йоазонхой кхолламах ха беама болаш хилар хяхьокхар, шийна эггара ч1оаг1аг1а беама ц1ераш яха хар, беара бахьан а хьаалар.

- Литературни кхоллама болх шийна эшаш болга хар.

-Ишколе вахара бокъонаш йовзар, цар дешархочоа луп айда малаг1а ба хар. Дикача дешархочун масалаш доаладе йийшача произведени юкъера.

- Сага новкъостал доацаш ше болх бе ховш хила, ше даъчох жоп дала дезалга ховш хила.

-Поэтически деша хозал ховш хила, йоазонхочо дешашца сурт дулаш доаладаъ дешаш хъалаха ховш хила. Хозахийта дешаш а эпитеташ а шоай къамаъла юкъедоаладар.

-Эзделаца дар доацар ховш хила, литературни турпалхоехи эздийча сагахи йоахка оамалаш хъаювцаха, г1улакхаца дар доацар къоастаде ха.

- Дешаш а яздеш а нийса ваг1араи б1аргий са толха ца дараи йоаг1а бокъонаш ховш хила. К1аъдвалар д1адоаккхаш е еза упражненеш йовзаш, уж еш хила. Саг унахц1ена хилара бокъонаш ц1аг1а а накъайоалаш лелае ха.

Календарни тематически план дешарах 1 класс (к1ира 1 с.).

Урока №	Урока тема	сахъ.	Ха	Ха	Ц1.болх
1	Школен г1ирс. Ахка. Гуйре.	1	4.09.23		оаг1 4- 7 деша
2	Вай даъй-мохк. Гуйрен беркат. Хаъсий беш.	1	8.9.23		оаг1 8-15 деша
3	Коа леладу оалхазараш. Коа т1ара хъайбаш. Хъуна оакхарий.	1	12.9.23		оаг1 16-21 деша
4	Нах д1а-хъа уха г1ирсаш. Ишколера буфет. Дешархочун 1уйре. Тха класс.	1	15.9.23		оаг1 22-29 деша

5	Оаз а алап а А, а.	1	19.9.23		Оаг1 30 деша
6	Оаз а алап а М, м.	1	22.9.23		оаг1 31 деша
7	Оаз а алап а У, у.	1	26.9.23		оаг1 33-33 деша
8	Оаз а алап а Р, р.	1	29.9.23		оаг1 35 деша
9	Оаз а алап а Ш, ш.	1	2.10.23		оаг1 37 деша
10	Оаз а алап а И, и.	1	6.10.23		оаг1 39 деша
11	Оаз а алап а Н, н.	1	9.10.23		оаг1 41 деша
12	Оаз а алап а С, с.	1	13.10.23		оаг1 43 деша
13	Оаз а алап а Л, л.	1	16.10.23		оаг1 45 деша
14	Оаз а алап а О, о.	1	20.10.23		оаг1 47 деша
15	Оаз а алап а Д, д.	1	23.10.23		оаг1 49 деша
16	Оаз а алап а Х, х.	1	27.10.23		оаг1 51 деша
17	Оаз а алап а З, з.	1	30.10.23		оаг1 53 деша
18	Оаз а алап а К, к.	1	6.11.23		оаг1 55 деша
19	Оаз а алап а Е, е.	1	10.11.23		оаг1 57 деша
20	Оаз а алап а В, в.	1	13.11.23		оаг1 59 деша
21	Оаз а алап а Б, б.	1	17.11.23		оаг1 61 деша

22	Оаз а алап а Т, т.	1	1.12.23		оаг1 63 деша
23	Оаз а алап а Я, я.	1	4.12.23		оаг1 65 деша
24	Оаз а алап а Г, г.	1	8.12.23		оаг1 67 деша
25	Оаз а алап а Й, й.	1	11.12.23		оаг1 69 деша
26	Оаз а алап а Ц, ц.	1	15.12.23		оаг1 71 деша
27	Оаз а алап а Ч, ч.	1	18.12.23		оаг1 73 деша
28	Оаз а алап а 1, .	1	22.12.23		оаг1 75 деша
29	Оаз а алап а Г1, г1.	1	25.12.23		оаг1 77 деша
30	Оаз а алап а П, п.	1	29.12.23		оаг1 79 деша
31	Оаз а алап а Кх, кх.	1	12.02.24		оаг1 81 деша
32	Оаз а алап а Ж, ж.	1	15.1.24		оаг1 83 деша
33	Алапаш ж1, б1, з1, в1, д1 дола дешаш.	1	19.1.24		оаг1 85 деша
34	Алап к1аьда хьарак (ь).	1	22.1.24		оаг1 87 деша